
Odkrivanje, spoznavanje in vrednotenje poklica in delovne vloge radiološkega inženirja na osnovi osebne odgovornosti

Discovering, recognition and evaluation of profession and working role of radiographer based on his personal responsibility

Klelija Štrancar, inž. rad., Klinični institut za radiologijo, Zaloška 7, 1000 Ljubljana

Izvleček

Članek obravnava dve ravni:

1. V članku razmišljamo o etiki, s poudarkom na profesionalni etiki in o osebnih vrednotah, ki usmerjajo in ustvarjajo odnos na poklicni ravni radiološkega inženirja. Razmišljamo najprej o osebi, ki skozi poklicno vlogo oblikuje delovno okolje - organizacijsko kulturo in etiko.
2. V drugem delu odpiramo iztočnico razmišljanju, ki se nanaša na aktivno sodelovanje in prepoznavnost radioloških inženirjev v zdravstvu. Poklic in vloga radiološkega inženirja je zaradi specifičnosti dela manj prepoznavna v primerjavi z drugimi zdravstvenimi službami, čeprav menimo, da zasluži več pozornosti.

V sklepu članek nakaže probleme stroke,

Abstract

The article discovers the following two levels:

1. The article comprises consideration on ethics, with a stress on professional ethics and personal values which direct and form the relationships on the professional level. Further the article contemplates about the person who builds the working environment i.e. organisation culture and ethics through his professional role.
2. In the second part the article announces the consideration about the active involvement in making the radiographer profession recognisable within medicine. The profession and role of radiographer is due to the work characteristics less recognisable, compared with other medical professions, although we are convinced that it de-

ki vplivajo na profesionalno etiko in kulturo.

Nagovarja k angažiranosti prispevanja znanj in sposobnosti radioloških inženirjev pri oblikovanju in graditvi prijazne organizacijske kulture ter pri osveščanju in spoštovanju profesionalne etike.

Ključne besede:

radiološki inženir, organizacijska kultura, etika, odgovornost.

1. Oseba in njena odgovornost

1.1. Začetek pozitivnih znanosti

Z Descartom (francoski filozof, matematik in fizik), se v 17. stol. pojavi nova paradigma mišljenja v znanosti. Pomembna postane matematika oz. matematično eksaktno mišljenje kot prototip znanstvene misli. Naravoslovne znanosti so postale merilo vsem drugim znanostim. Predmet teh znanosti je, kako stvari so v njihovem prostorsko časovnem vidiku in ne več kaj, zakaj in čemu so. Vprašanja, ki naj bi iskala odgovore o značaju stvari, bistvu, izvoru, temelju, skrivnosti, smislu in cilju, postanejo obrobna. Poudarek je na znanstvenih

serves more attention.

In its conclusion, the article points out the problems of profession which influence the professional ethics and culture.

The authoress urges to more active role of all involved as well as contribution of knowledge and capabilities of radiographer by forming and building the friendly organisational culture and by spreading knowledge about professional ethics and its implementation.

Key words:

radiologist, organisational culture, ethics, responsibility.

razlagah, to je v opisovanju občin struktur naravnih pojavov, kar vodi v "mehaniziranje podobe sveta", to je v proces objektivacije (Woschitz, 2000: 37).

1.2. Oseba in njena odgovornost

Toda človek je več kot objekt, več kot vprašanje kako. Človek nenehno išče odgovore na vprašanja o smislu bivanja; gre za poslednja vprašanja glede njegovega življenja in njegovega upanja. Kako torej osvetliti in osmisliti vsakdanjo človeško prakso v celoti?¹ Ali preprosteje rečeno, kako tej ekspanziji izkustvenih

¹ V to vsakdanjo prakso je pomembno vključena poklicna zaposlitev.

znanosti in tehnični civilizaciji "vdahniti" dušo? Kako ji slediti in delati tudi s srcem?

Ena ključnih zadev je potreba po etiki, ki kliče po odgovornosti. V tem kontekstu nas predvsem zanima odgovornost, ki je vezana na posameznika in družbo oz. družbena razmerja. Ravno v teh razmerjih prihaja do izraza smisel bivanja in s tem dostojanstvo človeka: v pravičnosti, solidarnosti, ljubezni, zvestobi, spoštovanju idr. Tako se vrnemo na simboličen izraz "vest", ki kaže na to, da odgovornost v bivanju z drugimi in za druge ni stvar subjektivne samovolje, temveč človeka določa z brezpogojno obvezujočnostjo.

Človek je torej za svoje ravnanje odgovoren. To odgovornost pa lahko marsikaj zmanjšuje ter s tem zmanjšuje svobodnost.² Čut odgovornosti namreč včlenjuje neko mero ponižnosti, skromnosti, zavest dolžnosti in priznanje, da so človeku postavljene neke meje za njegovo odločanje in ravnanje.

1.3. Radiološki inženir v razpetosti med človekom in strojem

Radiološki inženir je poklic, kjer se dopolnjujejo medicinska in tehnična znanja. Ugotovitve neposrednega

opazovanja in nekaj redkih raziskav (diplomske naloge in raziskovalni seminarji radioloških inženirjev) na tem področju kažejo, da je poklic bolj usmerjen k tehničnemu delu stroke. To dejstvo postaja zaskrbljujoče z ozirom na zanemarjanje odnosov na medčloveški ravni. Ravno zato je potrebno poudariti smisel bivanja in s tem dostojanstvo človeka. Vrednotenje sebe, svojega bivanja in dostojanstva je ključ k razumevanju in upoštevanju sočloveka.

V Biltenu - našem strokovnem in informativnem glasilu beremo članke najsodobnejših radioloških raziskav, ki jih v stroki delamo doma in v svetu. Tehnika vrtoglavo napreduje, spreminja se zahtevnost dela in s tem potreba po vse bolj specifičnih znanjih. Pozornost je torej uperjena v tehnološki cikel, ki prinaša nova znanja in nove informacije ter zahteva od delavcev nove spretnosti in sposobnosti na poklicnem področju. Spremembe so namenjene izboljševanju kvalitete dela.

Sprašujemo pa se, ali nismo ob naraščajočih iznajdbah izkustvenih znanosti in posledično tehnični civilizaciji pozabili ali vsaj zanemarili človeka - osebo?

V raziskovalni nalogi Emocionalno delo radioloških inženirjev (Geržina, 2001) že zasledimo odgovore v tej smeri: "...kot bi delal z organi..." ; "...na žalost pa se samo storilnost gleda..." ; "...nekdo si vzame minutko za vsakega in je pač stroj..." ; "...ga obdelal kot eno telo..." .

² "Svoboda je tudi odgovornost. Svoboda ni samovolja in ne pusti, da bi človek ravnal, kakor bi se mu pač zljubilo, potem, ko bi tako ali drugače omejil svojo bit na golo posamičnost in bi se ravnal samo po trenutnem razpoloženju, po trenutnih potrebah in interesih, ne da bi se oziral na druge ljudi in kakršna koli načela" (Grmič, 1994: 1).

1.4. Radiološki inženir se preverja kot odgovorna oseba

Ali se poklic radiološkega inženirja ne pomika v sfero tehnološkega ne da bi se tega pravzaprav zavedali? Se sprašujemo, kakšni ljudje, kakšni delavci, sodelavci in kolegi postajamo? Kako oblikujemo in predstavljamo organizacijsko kulturo, etiko - status našega poklica? Kakšno perspektivo mu omogočamo z našim delovanjem in kakšne vrednotne usmerjenosti nas vodijo?

Dejan Jelovac se v knjigi Podjetniška kultura in etika sprašuje: „Koliko je vredno življenje, ki nima smisla, življenje, ki je prazno kopičenje enakih pojavov in njihovo še bolj ničevo recikliranje? Kam vse nas lahko privedejo in na kaj nas lahko navedejo nasilne značajske lastnosti kot so moč, zvitost, vztrajnost, komolčarstvo in agresivnost, če jih ne brzdajo, usmerjajo, kanalizirajo, z eno besedo, ne kultivirajo družbeno sprejemljiva pravila in norme obnašanja?“ (Jelovac, 2000: 48). In dalje: „Kaj je lahko večje pohujšanje, kot je moč brez načel, svoboda brez vodilne ideje, organizacija brez kulture podjetništva?“ (ibidem: 48).

Iz citata lahko sklepamo, da si v končni fazi sami krojimo „usodo“ skupnega življenja tako v organizaciji kot izven nje.

2. Primerjava aktivnega sodelovanja radioloških inženirjev na svojem poklicnem področju z aktivnim sodelovanjem službe zdravstvene nege

2.1. Rezultati ankete o želji po aktivnem sodelovanju radioloških inženirjev na Kliničnem inštitutu za radiologijo

Anketa je bila izvedena leta 1999, izpeljala jo je Renata Radič – Berglez, diplomirana radiološka inženirka, za izdelavo diplomske naloge.

Rezultati ankete so pokazali, da želi aktivno sodelovati na Kliničnem inštitutu za radiologijo 33% radioloških inženirjev, medtem ko jih 66,7 % ne želi.

Avtorica ugotavlja in vzpodbuja, da bi bilo potrebno te razpoložljive vire izkoristiti, jim zaupati naloge in odgovornosti.

Ne smemo na tem mestu pozabiti dejavnosti in prizadevanja nekaterih aktivnih članov *Društva radioloških inženirjev* in aktivnih članov *Zbornice radioloških inženirjev*, ki pa v svojih dejavnostih ostajajo bolj osamljeni in zato toliko bolj obremenjeni.

Razmisliti bi bilo potrebno o načinih motiviranja in pridobivanja sodelavcev na teh področjih.

2.2. Aktivnost službe zdravstvene nege

Nekateri zdravstveni poklici, med njimi je najbolj aktivna služba zdravstvene nege³, opozarjajo in kličejo k vse večjemu osveščanju ter angažiranosti na poklicnem področju. Oglašajo se v sredstvih javnega obveščanja, opozarjajo javnost na probleme, izvajajo raziskovalne dejavnosti na svojem področju, so prisotni pri virih informacij itd.

V Sobotni prilogi (*Delo*, 9.12.2000: 30) je npr. na to temo svojo občutljivost in kritičnost izrazil Peter Požun (višji medicinski tehnik in diplomirani ekonomist) in sicer: "(...) da je dobra komunikacija z bolnikom in njegovimi bližnjimi bistvenega pomena (....) da bi znali in obvladovali te veščine (zmotno je prepričanje, da je to komu dano že z diplomom), smo se pričeli, medicinske sestre in zdravstveni tehniki, izobraževati v poznavanju in obvladovanju komunikacije, sposobnosti empatije, pomenu čustvene inteligence, poslušanju pogovora..."

V strokovnih revijah najdemo bogate članke, ki izobražujejo, informirajo, širijo splošno razgledanost ipd. (prim. Obzornik zdravstvene nege).

Nasprotno pa, iz dosedanjih podatkov, ki so na voljo, v poklicu radioloških

inženirjev ni zaslediti podobnih ali drugačnih razmišljanj in izobraževanj. To daje vtis zaprtosti in zamejenosti stroke.

2.3. Raziskovalne naloge radioloških inženirjev

Kljub nekakšni pasivnosti, razveseljuje dejstvo, da na tem področju le nekaj "tli". Zanimanje, kaj se dogaja v stroki, je privedlo do nekaterih raziskav. Renata Radič - Berglez, dip. radiol. ing., v diplomski nalogi *Organizacijska klima na Kliničnem inštitutu za radiologijo*, ugotavlja med drugim: slabo informiranost, ravnodušnost, slabe medsebojne odnose in nezadovoljstvo glede napredovanj.

Glede na ugotovitve predlaga ukrepe za izboljšanje organizacijske klime in predloge za izboljšanje in vzdrževanje organizacijske klime.

Zanimivo je diplomsko delo Darje Jereb, univ.dipl. org. dela, z naslovom *Analiza organizacijskega procesa s predlogom njegovega reorganiziranja na Kliničnem inštitutu za radiologijo*. V nalogi prikaže probleme na inštitutu in jih s t.i. metodologijo systemskega inženiringa analizira. Na podlagi opravljene analize predlaga ustrezne rešitve.

Naloga Andreja Sirnika, dipl. radiol. ing., *Proces komunikacije pri vodenju delovnih skupin*, nam odpira obzorje iz znanj komunikacije in pravil vodenja. Gre za znanj in vedenja, ki so za uspešno

³ O njihovi organizaciji in delovanju nam zgovorno priča brošura *Pravilnik o organizaciji in delovanju zdravstvene nege v Kliničnem centru Ljubljana* (2000).

vodenje organizacije bistvenega pomena.

Vsa ta dela so bogat vir podatkov in nam osvetljujejo delo radiološkega inženirja z več zornih kotov.

2.4. Radiološki inženirji v zdravstvenih ustanovah drugod po Sloveniji in njihovo razmišljanje o poklicu radiološkega inženirja

Vse našete raziskave se nanašajo le na Klinični center Ljubljana. Kaj in kako delajo, kako se počutijo radiološki inženirji v Zdravstvenih centrih drugod po Sloveniji, o tem še ni bilo nič napisanega in raziskanega.

Vzpodbudno je bilo pismo kolege Luka Kaluže, radiol.ing. (*Bilten DRI, letnik 18, št.: 2/2001. Ljubljana*), kjer je izpostavil probleme, s katerimi se srečuje pri svojem delu (vprašanje vrednotenja dela). Kljub uvodnemu nagovoru in povabilu k morebitnim predlogom, komentarjem, pripombam, ni bilo zaslediti odziva.

3. Sklep

Iz empiričnih raziskav in dokumentacije ki nam je bila na voljo ter neposrednim opazovanjem lahko ugotovljamo:

- da sta organizacijska kultura in etika v položaju, ko bi ju bilo potrebno raziskati in vrednotno oceniti,

- preveriti bi bilo potrebno odnos med formalno strukturo organizacije in njenim dejanskim delovanjem.

Za vse to pa bi bilo v prvi vrsti potrebno opraviti temeljito analizo dela.⁴ Rezultate analize bi uporabili najprej za:

1. pridobivanje in zbiranje kandidatov za zaposlitev ali njihovo prerazporeditev,
2. uvajanje in usposabljanje zaposlenih na osnovi sodobnega vodenja,
3. vrednotenje dela in nagrajevanje,
4. ocenjevanje delovne uspešnosti,
5. urejanje odnosov med delavci in vodstvom organizacije,
6. oblikovanje dela.

Analiza zahtev dela je potrebna zaradi odmika tradicionalnega pristopa, ki ga zanima predvsem tehnična struktura dela, ki naj bi se ji delavec podredil.

Vsak radiološki inženir, vsak delavec je vabljen, da razmišlja o naštetih vprašanjih in dejavno sodeluje pri oblikovanju kakovostne poklicne kulture in etike radiološkega inženirja ter osveščanju k medosebni odprtosti med sodelavci in do pacientov.

⁴ "Analiza dela je proces določanja tistih značilnosti dela, ki so nujne za njegovo uspešno opravljanje in proces ugotavljanja razmer, v katerih delo poteka" (*Svetlik, 1998: 80*).

VIRI IN LITERATURA

1. Geržina K. *Emocionalno delo radioloških inženirjev enote radiološke dejavnosti na Centralnem urgentnem bloku Kliničnega centra Ljubljana. Seminarska naloga. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede 2001.*
2. Grmič V. *Svoboda in odgovornost. Znamenje 1994; 5/6.*
3. Jelovac D. *Podjetniška kultura in etika. Portorož: Visoka šola za podjetništvo, 2000.*
4. Jereb D. *Analiza organizacijskega procesa s predlogom njegovega reorganiziranja na Kliničnem inštitutu za radiologijo v Kliničnem centru v Ljubljani. Diplomatska naloga. Maribor: Fakulteta za organizacijske vede 1997.*
5. Kofljac N, Lipovec V, Petrovič Z. *Visokostrokovni študijski program Radiologija. Ljubljana: Univerza v Ljubljani Visoka šola za zdravstvo, 1996; 2.*
6. Mesner Andolšek D. *Vpliv kulture na organizacijsko strukturo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, 1995.*
7. Radič Berglez R. *Organizacijska klima na Kliničnem inštitutu za radiologijo. Diplomatska naloga. Ljubljana: Visoka šola za zdravstvo 1999.*
8. Sirknik A. *Proces komunikacije pri vodenju delovnih skupin. Diplomatska naloga. Ljubljana: Visoka šola za zdravstvo 2000.*
9. Svetlik I. *Management kadrovskih virov. Skripta. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, 1998.*
10. Woschitz K. *Cogito et Credo. V: Teologija na prelomu časov. Ljubljana: Zbornik ob 80-letnici Teološke fakultete, 2000.*